

Pensioenpijn

De discussie over en de kabinetspolitiek ten aanzien van het pensioenstelsel is voor een buitenstaander moeilijk te doorgronden, maar ook voor iemand die zich er al een tijdje mee bezighoudt blijft het soms onbegrijpelijk. Neem nu het recente besluit van het bestuur van het ABP om het premiepercentage van 21,6 procent in 2014 naar 19,6 procent te verlagen voor 2015. Tegelijkertijd besluit men voor het jaar 2015 geen indexatie toe te kennen. In de zogenaamde indexatiestaffel op de ABP-site lezen we dat er vanaf 2009 geen indexatie heeft plaatsgevonden, wat resulteerde in een koopkrachtverlies van 9,6 procent in totaal. Een normale lezer vindt dit uiteraard vreemdend en dat is het ook. Zou het niet veel meer voor de hand liggen om de premie te verhogen bij onvoldoende dekking, maar in ieder geval niet te verlagen?

Er moet natuurlijk een reden zijn waarom het bestuur dit besluit neemt, ondanks dat het Verantwoordingsorgaan (V.O.) van het ABP een negatief advies uitbracht. Het motief dat er daardoor meer geld voor directe consumptie vrijkomt door een premieverlaging is niet erg overtuigend, want een indexatie van pensioenen zou extra koopkracht geven aan gepensioneerden, die ook consumeren. In dit geval is er toch sprake van een benadeling van gepensioneerden en een bevoordeling van actieven. Het komt niet evenwichtig over.

Voor de staat als werkgever is er wel een voordeel. Er hoeft 900 miljoen euro minder aan premie te worden betaald. Ook het Rijk als belastingontvanger incasseert dan een extra belastingontvangst van ca. 350 miljoen, doordat het belastingplichtig loon 900 miljoen euro hoger uitvalt. Het totaalbedrag van 1,25 miljard euro is voor het Rijk een welkome meevaller.

Uiteraard is het nog niet het onbeschaamde graaien in het ABP waarmee Lubbers en Kok indertijd de staatstekorten trachtten te dempen, maar op termijn komt het op hetzelfde neer. Het is daarom ook zo verbazingwekkend omdat slechts weinig andere fondsen aanstalten maken om de premie te verlagen en het gros van de fondsen de wens van het kabinet dus niet opvolgt. Het geeft ook een inkijkje in de betekenis van het Verantwoordingsorgaan bij het ABP. Twee uur na de vergadering van het V.O. dat met krappe meerderheid negatief adviseert over het plan de premie te verlagen, komt het ABP-persbericht dat de premie wel omlaag zal gaan. Let wel, in dat V.O. met 48 leden zitten ook 19 werknemers van wie een substantieel deel dus kennelijk ook tegen een verlaging

BERNARD VAN PRAAG

*Emeritus universiteitshoogleraar aan de
Universiteit van Amsterdam*

van hun eigen premie gestemd heeft. Het bestuur heeft zich er niet veel van aangetrokken, maar ja, het is ook maar een adviesorgaan.

Dit verhaal, dat ongetwijfeld kan worden aangevuld met soortgelijke verhalen over andere pensioenfondsen, geeft aan hoe cynisch het Rijk en de werkgevers in het algemeen omspringen met de belangen van werknemers en gepensioneerden. Ook maakt het pijnlijk duidelijk dat alle vrome verhalen over inspraak, gehoord worden en adviesaanvragen eigenlijk maar praatjes voor de vaak zijn.

De regering heeft nu een Brede Maatschappelijke Dialoog geënta-meerd over hoe wij in de 21ste eeuw verder moeten met onze pensioenen, zorg en wonen. Het klinkt weer lief en o zo begripvol, maar neemt u van mij aan, het stelt niets voor.

Met Piketty, Krugman en Stiglitz ben ik (Van Praag, 2008; 2009) van mening dat de tegenstellingen tussen kapitalisten en arbeiders, die Marx zo gloedvol beschreef, in de 21ste eeuw weer dreigen terug te keren. We leven in een tijdsgewricht waarin de middenklasse wordt teruggeduwd naar de rol van machteloos proletariaat en waarin een niet aan een bepaald woonland gebonden super-elite van kapitaalcrachten de dienst gaat uitmaken. In zo'n klimaat wordt de zorg voor de factor arbeid minder en minder.

Pensioen was een bindmiddel om de factor arbeid aan het bedrijf te binden en loyaliteit met het bedrijf te krijgen. Wanneer die factor steeds minder nodig wordt en specifieke exemplaren gemakkelijk vervangen kunnen worden door andere, gaat de productiefactor arbeid steeds meer lijken op een 'grondstof', die je koopt waar hij het goedkoopste is, en switch je gemakkelijk van leverancier. Daardoor verliest het pensioen zijn betekenis voor de werkgever en wordt het gereduceerd tot een variabele kostenpost. En kostenposten moet je reduceren.

LITERATUUR

Praag, B.M.S. van (2008) Marx heeft toch gelijk. *ESB*, 93(4536), 335.

Praag, B.M.S. van (2009) De klassemaatschappij komt terug. *ESB*, 94(4562), 367.